

فرصت ها، چالش ها و راهکارها

نقش و کارکرد مناطق آزاد تجاری

و ویژه اقتصادی در اقتصاد کشور

تألیف:

جواد حامی - محمد سلیمانی

امیر شهسوار جلاوت - سهیلا صادقی

فهرست

مقدمه:	۹
نقش و کارکرد مناطق آزاد و ویژه در اقتصاد کشور	۱۰
معرفی مناطق و مقررات مربوط به آن	۱۰
قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران	۱۱
قسمت اول: (هدف)	۱۱
قسمت دوم (تعاریف و کلیات)	۱۱
قسمت سوم (مقررات ورود و صدور کالا)	۱۳
قسمت چهارم (مقررات سرمایه‌گذاری و ثبت)	۱۵
مناطق آزاد تجاری و ویژه اقتصادی	۱۷
بسترها و الزامات-چالش‌ها و راهکارها	۱۷
مقدمه	۱۹
بخش اول (مفاهیم و مباحث تئوریک)	۲۰
۱- تعاریف و مفاهیم:	۲۰
۲- اهداف:	۲۴
بخش دوم (مروری بر تجربه کشور چین و بررسی دلایل موفقیت آن)	۲۸
تاریخچه:	۲۸
عوامل موفقیت مناطق آزاد چین	۳۰
بخش سوم (آسیب‌شناسی عملکرد مناطق آزاد تجاری و ویژه اقتصادی کشور)	۳۲
۱- فلسفه ایجاد مناطق ویژه و آزاد در کشور	۳۲
۲- هدف از تأسیس مناطق آزاد و ویژه اقتصادی	۳۳

۳-مهم‌ترین تفاوت‌های مناطق آزاد و ویژه در ایران.....	۳۴
علل عدم موفقیت مناطق ویژه اقتصادی و آزاد تجاری کشور.....	۴۳
بخش چهارم (پیشنهادهای راهکارها).....	۴۷
سیمای منطقه آزاد ماکو.....	۵۳
محورهای اصلی کسب‌وکار در منطقه آزاد ماکو بر اساس مزیت‌های منطقه.....	۵۴
۱- لجستیک و حمل‌ونقل.....	۵۴
۲- کشاورزی، دام‌پروری و شیلات.....	۵۴
۳- گردشگری.....	۵۴
۴- صنعت و معدن.....	۵۵
اطلاعات جمعیتی.....	۵۷
موقعیت جغرافیایی.....	۵۸
چشم‌انداز منطقه آزاد ماکو.....	۵۹
توسعه لجستیک و حمل‌ونقل.....	۶۰
۱. توسعه حمل‌ونقل هوایی.....	۶۰
۲. توسعه حمل‌ونقل ریلی.....	۶۱
۳. توسعه حمل‌ونقل زمینی.....	۶۱
۴. توسعه زیرساخت‌های لجستیک.....	۶۱
۵. توسعه و تسهیل تجارت منطقه.....	۶۳
چالش‌ها و مشکلات.....	۶۶
مشکلات مناطق آزاد و راهکارهای آن.....	۶۸
منطقه ویژه اقتصادی سلماس.....	۷۰

- منطقه‌ی ویژه‌ی اقتصادی سلماس - منطقه‌ای با ظرفیت‌های فراوان اما بی‌برنامه ۷۱
- دلایل عدم موفقیت مناطق ویژه‌ی اقتصادی در استان آذربایجان غربی (سلماس) ۷۲
- مشکل اساسی سازمان‌های مناطق آزاد هفتگانه ۷۳
- راهکار پیشنهادی ۷۳
- منابع فارسی ۷۴

مقدمه:

سرمایه‌گذاری خارجی یکی از گسترده‌ترین و پرمناقشه‌ترین مباحث حقوقی می‌باشد. بسیاری از مبانی حقوقی سرمایه‌گذاری خارجی دچار تغییرات اساسی شده است به‌طوری‌که سرمایه‌گذاری خارجی بالأخص برای کشور ما ایران یک ضرورت بین‌المللی محسوب می‌شود و حتی کشورهایی که با انباشت سرمایه مواجه هستند و از لحاظ علم و صنعت و تکنولوژی از ثروت بالایی برخوردار هستند درصد آن به خارج از مرزهای خویش برآمده‌اند امروزه دلایل مختلف و بی‌شماری به جذب سرمایه خارجی احساس می‌شد و در مقابل نمی‌توان موانع و محدودیت‌هایی ایجاد نمود که از آن جهت مهیا نمودن بستر سرمایه‌گذاری خارجی استفاده نمود و به عبارت دیگر کشوری که دارای مناطق آزاد تجاری است و از اهمیت جغرافیایی و منطقه‌ای ویژه‌ای نیز برخوردار می‌باشد درصد ایجاد مانع و محدودیت‌های خواسته یا ناخواسته برآید و صرفاً نظام حقوقی ملی را ملاک قرار دهد از این سفره و خان مهیا شده بی‌نصیب خواهد ماند. منظور از موانع جذب سرمایه‌گذاری در مناطق آزاد هر عاملی است که روند تشکیل و توسعه سرمایه‌گذاری در مناطق آزاد را تحت تأثیر منفی خود قرار دهد. واضح است که اقدام سرمایه‌گذاران به سرمایه‌گذاری درگرو پیدایش وجود زمینه‌ها و پیش‌فرض‌هایی می‌باشد و تا زمانی که این زمینه‌های لازم فراهم نگردد سرمایه‌گذاری شکل نمی‌گیرد.

شاخص عضویت ایران اسلامی در سازمان تجارت جهانی از عوامل ترغیب و مثبت است.

نقش و کارکرد مناطق آزاد و ویژه در اقتصاد کشور

توسعه حوزه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور به منظور انتقال فناوری‌های پیشرفته، گسترش و تسهیل تولید، صادرات کالا و خدمات و تأمین نیازهای ضروری و منابع مالی از خارج با رویکردی جهادی، انعطاف‌پذیر، فرصت‌ساز، مولد، درون‌زا، پیشرو و برون‌گرا باهدف تأمین رشد و پویا و بهبود شاخص‌های مقاومت اقتصادی و دستیابی به اهداف چشم‌انداز بیست ساله سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۲۹ مقام معظم رهبری مورد تأکید قرار گرفته است.

معرفی مناطق و مقررات مربوط به آن

قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۸۴/۰۵/۰۹) نهاد ریاست جمهوری (مناطق ویژه اقتصادی)

قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران که در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخه ۱۳۸۴/۰۳/۱۱ مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۴/۰۹/۰۵ با اصلاحی در تبصره ماده (۱) و الحاق یک تبصره به آن و تبصره‌های (۱) و (۲) ماده (۳) و الحاق یک ماده به عنوان ماده (۲۴) به تصویب مجمع تشخیص مصلحت نظام رسیده و طی نامه شماره ۱۸۴۱۶/۸/۲۵۷ مورخه ۱۳۸۴/۰۹/۲۹ مجلس شورای اسلامی واصل گردیده است به پیوست جهت ابلاغ و اجرا می‌گردد.

«رئیس‌جمهور»

قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران

قسمت اول: (هدف)

ماده (۱) به منظور پشتیبانی از فعالیتهای اقتصادی و برقراری ارتباط تجاری بین‌المللی و تحرک در اقتصاد منطقه‌ای و تولید و پردازش کالا و انتقال فناوری-صادرات غیرنفتی، ایجاد اشتغال مولد و جلب و تشویق سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، صادرات مجدد عبور خارجی (ترانزیت) و انتقال کالا (ترانشیب) به دولت اجازه داده می‌شود در شهرستان‌هایی که توان و استعداد لازم برای تحقق اهداف مذکور را دارند مناطقی را به‌عنوان منطقه ویژه اقتصادی ایجاد نماید.

تبصره (۱) در مناطق ویژه اقتصادی که برای فعالیتهای معین ایجاد شده‌اند تعیین محدوده جغرافیایی-طرح جامع و کالبدی-نوع و حدود فعالیت مجاز هر یک از آن‌ها به‌موجب این قانون و پیشنهاد دبیرخانه و تصویب هیئت‌وزیران خواهد بود.

قسمت دوم (تعاریف و کلیات)

ماده (۲) در این قانون واژه‌های زیر به‌جای نام‌ها یا عبارتهای مشروح و مربوط به کار می‌رود:

کشور: کشور جمهوری اسلامی ایران

گمرک: گمرک جمهوری اسلامی ایران

سازمان: سازمان هر منطقه ویژه اقتصادی

دبیرخانه: دبیرخانه شورای عالی و مناطق آزاد

ماده (۳) هیئت‌وزیران در اجرای این قانون مسئولیتهای زیر را نیز بر

عهده‌دارند:

الف) تعیین و یا تغییر سازمان مسئول منطقه اعم از دولتی و غیردولتی

ب) نظارت بر فعالیتهای مناطق در چارچوب برنامه‌ها و اهداف آنها

تبصره (۱) هیئت‌وزیران می‌تواند در صورت نیاز سازمانی دولتی را به منظور

اداره منطقه ویژه ایجاد نماید. اساسنامه این سازمان‌ها نیز به پیشنهاد دبیرخانه به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.

تبصره (۲) تعیین سازمان مسئول منطقه از بین اشخاص حقوقی غیردولتی

منوط به تملک (با واگذاری رسمی دستگاه‌های دولتی ذی‌ربط) و تصرف اراضی واقع در محدوده منطقه ویژه موردنظر توسط اشخاص حقوقی غیردولتی قبل از صدور مجوز هیئت‌وزیران می‌باشد. ضابطه تغییر سازمان مسئول منطقه در چنین صورتی تابع قراردادی می‌باشد که با رعایت این قانون فی‌مابین دبیرخانه و سازمان متعهد می‌شود.

ماده (۴) سازمان می‌تواند مطابق آیین‌نامه‌ای که به تصویب هیئت‌وزیران

می‌رسد علاوه بر خدماتی که دستگاه‌های اجرایی ارائه می‌نمایند در قبال ارائه خدمات عمومی زیربنایی و مهندسی و تسهیلات مواصلاتی، انبارداری، تخلیه، بارگیری، بهداشتی، فرهنگی، ارتباطات، آموزشی و دفاعی وجوهی را دریافت نمایند. اشخاص حقیقی و حقوقی که در منطقه به کار تولید کالا و خدمات فعالیت دارند برای فعالیت در محدوده منطقه از پرداخت هرگونه عوارض معمول در کشور معاف می‌باشند.

ماده (۵) فعالیتهای سازمان منطقه صرفاً در حدود فعالیت‌هایی است که

برای کل این قانون مجاز می‌باشد.

ماده (۶) بودجه سالانه هر منطقه که توسط سازمان دولتی اداره می‌شود در

چارچوب سیاست‌گذاری و رعایت برنامه‌های دولتی تهیه و طبق مفاد اساسنامه مربوط به تصویب خواهد رسید.

